

Radi'O Zoutloos

EEN MAGISCH
LUISTERVERHAAL

Studio ORKA

DE
GROTE
POST

KLEIN
VERHAAL

TAZ#

Beste leerkrachten,

Binnenkort zullen jullie met de klas luisteren naar **Radi'O Zoutloos**, een nieuw luisterspel van **Studio ORKA** gebaseerd op de theatervoorstelling *Zoutloos*. Graag geven we een woordje uitleg bij dit luisterspel, zodat jullie jullie kunnen voorbereiden. Het luisterspel dient beluisterd te worden in de klas, er zijn 6 afleveringen van telkens circa 15 min. Om een goede luisterkwaliteit te garanderen, raden we ten eerste aan om goede boxen of een geluidsinstallatie te voorzien in de ruimte. Een eenvoudig wireless boxje van thuis meegenomen kan al een groot verschil maken.

Een korte introductie tot

RADI'O ZOUTLOOS

Een luisterspel voor iedereen van 6 tot 106 jaar!

in coproductie met De Grote Post, kleinVerhaal en TAZ

De **theatervoorstelling** *Zoutloos* ging in 2014 in Oostende in première, en toerde vervolgens langs tientallen woonzorgcentra in Vlaanderen en Nederland. Door corona kan de voorstelling nu helaas niet toeren.

Tijdens de eerste lockdown werd in Oostende onderzocht hoe kunst een maatschappelijke bijdrage kon leveren in deze moeilijke tijden. Hoe kon bv. een kwalitatief cultureel aanbod gebracht worden naar de bewoners van woonzorgcentra, afgesloten van de buitenwereld. Vanuit de culturele partners rees toen het idee om hen te verrassen met cultuur 'aan huis'. Buiten aan de centra traden zo tal van artiesten op voor bewoners en personeel, die alles vanachter het raam konden volgen.

We zijn ondertussen een jaar verder en de situatie noopt nog steeds tot een 'buiten de grenzen treden' richting publiek. In december kwamen De Grote Post, TAZ en kleinVerhaal opnieuw bijeen om een project te bedenken voor de woonzorgcentra, en deze keer bij uitbreiding ook voor ziekenhuizen, jongereninstellingen, scholen en het reguliere publiek.

Wat kon ditmaal wél binnenskamers, zonder dit ook fysiek te doen: een **luisterspel**. Vanuit dit idee volgde al snel: '***Wat als Studio ORKA hun voorstelling Zoutloos zou vertalen naar een luisterspel ... een beetje zoals Het Koekoeksnest, het radiofeuilleton op Radio 2, maar dan in een hedendaags jasje ...***'.

Studio ORKA werd gecontacteerd en was meteen getriggerd door het voorstel. De voorbije weken toverde Studio ORKA *Zoutloos* om tot een luisterspel. Het scenario werd herschreven, de personages opnieuw omarmd, de scènes ingedeeld. Het luisterverhaal is geen letterlijke vertaling van de originele voorstelling, we maken kennis met een veel mildere Jimmy, maanden na de dag die zijn leven zou veranderen.

De originele cast van Zoutloos brengt nu Radi'O Zoutloos tot leven: Dominique Van Malder, Ilse De Koe, Steven Beersmans, Tania Van der Sanden, Julie Delrue. Verteller van dienst is Joris Hessels.

Het verhaal

Voor de theatervoorstelling *Zoutloos* en het luisterspel *Radi'O Zoutloos* vonden we

inspiratie in bejaardentehuizen. De ontmoetingen met de bewoners, het dagelijkse reilen en zeilen in een tehuis, gesprekken met verpleegkundigen uit de palliatieve zorg, het bekijken van documentaires over dit onderwerp en veel leesvoer over palliatieve zorg, ouderdom, stervensbegeleiding en euthanasie: dit alles leverde stof voor het maken van een verhaal. Dit verhaal speelt zich af in een bejaardentehuis.

Het is een verhaal over vroeger en later en den dag van vandaag. Over iemand moeten missen of toch maar liever vergeten. Een ode aan het leven en de fantasie. Een hartverwarmend verhaal vol humor en hoop, levensdrift, geheime liefdes, familiale toestanden, vluchtroutes, passie en geluk ...

VAN/MET: Ilse de Koe, Martine Decroos, Dominique Van Malder, Steven Beersmans, Tania Van der Sanden, Julie Delrue, Philippe Van de Velde, Ineke Nijssen, Simon De Beleyr

INTRO: Joris Hessels & Jozef Claeyss

OPNAME/MONTAGE/KLANKMONTAGE: Jeff Claeyss

ASSISTENTIE AUDIO: Lotte Nijsten, Gillis Van Der Wee

AUDIOMIX: Jeff Claeyss

MUZIEK: Jeff Caeyss, Orchestre International du Vetex

MET DANK AAN: Tom Dupont, Walter Schudel, An De Broeck, Lucas Derycke, Flanders Boys Choir (dirigent: Dieter Van Handenhoven. Zang: Aeneas Aps)

Radi'O Zoutloos is een productie van Studio ORKA in coproductie met De Grote Post, kleinVerhaal en TAZ.

Met steun van de Vlaamse Overheid.

In het luisterspel *Radi'O Zoutloos* blikt verpleegster Vicky terug op haar stage. Tijdens haar stage heeft ze tal van verslagen en momenten opgenomen op tape. Ze gaat hiermee naar Jimmy, de zoon van Palmira. Ze vraagt hem te luisteren naar de opnames.

Het publiek maakt achtereenvolgens kennis met:

Lisbeth, de directrice van het tehuis. Zij is pas drie maanden aan de slag en probeert haar beleid uit te stippelen. Een revue organiseren is niet echt haar ding.

Palmira, een bewoonster: een kranige dame die mentaal nog erg bij de pinken is maar fysiek nauwelijks nog uit de voeten kan. Dit is ooit anders geweest. Vroeger was ze beresterk: ze was berentemster in het circus en smoorverliefd op Charlie. Zij is de spilfiguur in het verhaal.

Elodie, nog een bewoonster. Ze woont in een kast waarin ze al haar spulletjes van thuis koestert. Is lichtjes in de war maar nog goed te been.

Vicky, stagiaire verpleegkundige en zeer gehecht aan Palmira.

De dokter, die Palmira behandelt. Daarnaast is hij ook amateur-goochelaar. Tijdens de revue zal hij enkele goocheltrucs laten zien.

Jimmy, enige zoon van Palmira. Hij is gescheiden en heeft een zoon. Een man alleen, die zijn moeder trouw bezoekt. Ook hij heeft iets voorbereid voor de revue.

Mats, kleinzoon van Palmira. Een jongen met een prachtige stem. Hij is om de andere week bij zijn vader Jimmy.

Charlie is de grote liefde van Palmira, samen werkten ze hun hele leven in het circus.

Thema's

We gaan in deze lesbrieff dieper in op de **thema's** en op de manier waarop je deze met de kinderen kan aankaarten, zowel **voor als na het luisterspel**. Het is zeker niet de bedoeling dat je voordien al vertelt dat Palmira zal sterven, de kinderen zullen dit gaandeweg ontdekken door naar *Radi'O Zoutloos* te luisteren.

Tijdens het **creatieproces** zijn tal van onderwerpen aan bod gekomen, zoals de dood, leven na de dood, waardig sterven en het recht daarop, zelfbeschikkingsrecht, euthanasie ... onderwerpen die in het luisterspel weliswaar worden aangeraakt maar niet de kern ervan uitmaken. We vinden niet dat ze tot de directe leefwereld van kinderen behoren. Zij komen er wel zijdelings mee in aanraking, bijvoorbeeld wanneer een (groot)ouder sterft.

Sterven is afscheid nemen, en daar gaat de voorstelling in wezen over. Mensen – in *Radi'O Zoutloos* – gaat het specifiek om oude mensen - die voelen dat ze weldra zullen sterven en klaar zijn om te 'vertrekken', nemen afscheid. Van het leven en van hun dierbaren. Bij deze dierbaren horen ook de kleinkinderen. Het is belangrijk om hen bij dit afscheid te betrekken; dit maakt immers deel uit van het rouwproces.

In *Radi'O Zoutloos* laten we een zachte dood zien. Vol humor en troost. Troost is het allerbelangrijkste.

We citeren Bert Keiser, arts en auteur van het boek *Tumult bij de uitgang: Wie ooit heeft meegemaakt dat een dierbare op liefdevolle wijze aan het eind van haar leven door goede palliatieve zorg werd omringd, die weet dat sterven niet per se een rampzalige toestand hoeft te zijn. En wie heeft meegemaakt dat artsen een geliefde pas lieten gaan na veel zinloos medisch geweld, die kan daar lang verdriet aan overhouden en bovendien bang worden voor zijn eigen dood straks.*

En in een interview dat op 11 januari 2014 werd uitgezonden op Radio 1 licht hij deze uitspraak verder toe: *de dood is als inslapen. Je glijdt op een rustige manier weg. Er is geen hindernis, geen 'muur' waarover je moet worden getild. Er is geen doodstrijd. Doodgaan is makkelijk. Een mooie zacht dood is kort, humorvol en troostend. Troostend voor zij die achterblijven, wel te verstaan. Want mensen die gaan sterven hebben geen geruststelling nodig. Die hebben hun huiswerk gemaakt. Het zijn de nabestaanden die gerustgesteld moeten worden. Je moet die mensen bij de hand nemen, want zij moeten verder na afloop.*

En ook: *Als je gaat sterven, moet je de ruimte hebben. De ruimte om tegen je geliefden te zeggen: dank je. Neem nooit met ruzie afscheid.*

In afscheid nemen zijn mensen vaak erg goed. Mensen die gaan sterven zorgen dat ze er verzorgd uitzien. Vrouwen gaan naar de kapper. Mannen zorgen ervoor dat ze – op z'n minst – een schone pyjama aantrekken. De geliefden verzinnen spontaan een aantal rituelen. Er is vaak muziek. Er worden gedichten voorgelezen; er wordt gekust en omhelsd.

Radi'O Zoutloos reflecteert deze gedachten.

Het luisterspel mag door deze thema's misschien zwaar op de hand lijken, maar dat is ze in geen geval. Palmira is een en al levenslust: ze vertelt honderduit over wat voor een prachtig leven ze heeft gehad, over haar reizen en wonderlijke avonturen en, vooral, over haar grote liefde. *Radi'O Zoutloos* gaat ook over de liefde: de liefde tussen ouders en kinderen, tussen grootouders en kleinkinderen, tussen man en vrouw en de liefde voor het leven.

Er zijn verschillende **manieren** waarop je de kinderen kan voorbereiden op het luisterspel.

Voor het luisterspel

- Het is belangrijk om hen te vertellen dat ze naar een **luisterspel** zullen luisteren, waarbij ze heel aandachtig moeten zijn. Bij een luisterspel zijn er niet alleen de stemmen van de acteurs, maar ook heel veel achtergrondgeluiden, zoals bv. iemand die door de gang stapt, muziek, een blikje dat geopend wordt ... Hoe aandachtiger de kinderen luisteren, hoe beter ze alles zullen horen, ook het aller'kleinste' klankje, die klanken 'vertellen' immers ook veel over wat er gebeurt. Vaak worden dingen die je bv. in een theatervoorstelling gewoon kan zien ook letterlijk verteld, bv. 'Neem jij nu een glas'? Toon vooraf alvast deze korte **reportage**, waarin ze zien hoe het luisterspel tot stand komt: <https://www.youtube.com/watch?v=It3JDHwP2XQ>.
- Wat is het **verschil** tussen een podcast en een hoor- (of luister)spel. Meestal hebben podcasts een journalistieke invalshoek, zoals verhalen en documentaires/reportages over waar gebeurde feiten (al is dit niet altijd zo). In een luisterspel luister je naar een verhaal, met dialogen net zoals in een theatervoorstelling of film en achtergrondgeluiden en muziek. Meestal is het ook fictie.
Meer info: <https://www.editio.nl/magazine/verdieping/145982.html>.

Na het luisterspel

- Je kan een kringgesprek houden in de klas met als onderwerpen afscheid nemen, verdriet, missen. Wat gebeurt er als mensen sterven? Waar gaan ze naartoe?
- Na het gesprek kan je eventueel de opdracht geven om een tekening te maken. Ze kunnen hun band met hun opa/oma in beeld brengen, of weergeven hoe ze zich voorstellen wat er na de dood is
- Laat de kinderen een gedicht schrijven voor hun opa/oma. Een gedicht waarin ze, bijvoorbeeld, een fijn moment oproepen. Of waarin ze hun gemis verwoorden. Of troosten.
- Vraag de kinderen wat ze hun opa/oma zouden willen meegeven bij het afscheid.
- Laat de kinderen fantaseren over het leven dat ze zullen leiden wanneer ze oud zijn. Wie zouden ze graag zijn? Wat willen ze allemaal doen en meemaken in hun leven?
- Wat voor beeld hebben de kinderen van oude mensen? Van oud zijn?
- Herinneren ze zich leuke verhalen en anekdoten over hun oma?

- In de voorstelling vraagt Palmira aan haar kleinzoon om een lied voor haar te zingen. Vraag de kinderen welk lied ze zouden kiezen voor hun eigen opa/oma, een lied dat opa/oma graag zou horen.
- Lees samen met de kinderen een boek. Hieronder vind je een literatuurlijst over de thema's van *Radi'O Zoutloos*.

LITERATUUR VANAF 6 JAAR

Boonen, S. & van Alphen, M. (2010). *Buurman Reus niet meer/nooit meer*. Amsterdam/Hasselt: Clavis

Een jongetje verliest de buurman met wie hij een hechte band had. Langzaam begrijpt hij dat de buurman

Schneider, A. & Dusikova, M. (1998). *Vaarwel Goudveertje! De Vier Windstreken*.

Oma komt bij papa, mama, Marieke en Bas wonen. In een doos heeft ze de kleine vogel Goudveertje meegenomen. Goudveertje fluit en kwettert en iedereen houdt van haar. Op een dag sterft Goudveertje. Marieke en Bas zijn erg verdrietig en ze praten met oma over de dood. Dat geeft een beetje troost als ze niet lang daarna ook afscheid van oma moeten nemen.

Verrept, P. (1998). *Ik mis je*. Amsterdam – Hasselt: Clavis.

Anja was mijn beste vriendje. Op een dag verhuisde ze. "Ik denk dat je haar mist", zei mama. Wat is dat 'missen', vroeg ik me af. Ik dacht aan Anja en ik dacht aan oma. Oma is dood. Ik denk dat oma altijd dood zal blijven. Dit boek gaat over wat het gevoel 'missen' inhoudt en maakt een onderscheid tussen ver weg door verhuizen en doodgaan. Door je gemis te vertellen is het mogelijk om getroost te worden.

De Cock, M. (2010) *Hoe oma alsmaar kleiner werd*. Amsterdam, Querido.

Mensen krimpen als ze ouder worden. De auteur gebruikt dit als basis voor een verhaal over afscheid nemen, een verhaal dat in de ik-vorm verteld wordt door een klein meisje dat langzaam afscheid neemt van haar oma.

LITERATUUR VANAF 8 JAAR

Van Rossum T. (2010) *Oma, waar ben je?* Free Musketeers.

Na het overlijden van haar oma komt de hoofdpersoon, Marlinda (10 jaar), in een neerwaartse spiraal terecht. Ze wordt overspoeld door gevoelens van onveiligheid, eenzaamheid, schuldgevoel, verdriet en boosheid. Bij wie kan ze terecht?

Erbruch W. (2007) *De eend, de vos en de tulp*. Amsterdam, Querido.

Een schitterend intens verhaal met eenvoudige beschouwingen over leven en doodgaan. Wat zou er kunnen gebeuren als je sterft? Hoe ziet de wereld er dan uit?

Storms W. (2000). *Dood zijn, hoe lang duurt dat?* Hasselt, Clavis.

Dit informatief boek beschrijft vragen die bij kinderen kunnen leven rondom doodgaan. Ook wordt informatie voor volwassenen weergegeven.

Fiddelaers – Jaspers R. (1999). *Als iemand doodgaat*. Heeze: In de Wolken.
Brochure met informatie voor kinderen over doodgaan en de rituelen daarrond.